

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ PROJESİ

AÇILIŞ ETKİNLİĞİ RAPORU

2019

ÖZEL EOSB TEKNİK KOLEJİ

"Geleceğiniz için Mesleki eğitim"

“DİLİMİZİN ZENGİNLİĞİ PROJESİ” KAPSAMINDA ESKİŞEHİR’İN EDEBİYAT VE KÜLTÜR ELÇİLERİ ESKİŞEHİRLİ ŞAİRLERİN SÖZ VARLIĞINDA MECAZ ANLAM

Bu çalışmanın amacı, “Dilimizin Zenginliği Projesi” kapsamında Eskişehir özelinde milli değerlerimizi, gerek yurt içinde gerekse yurt dışında edebiyat ve sanat dünyasında temsil eden, yaptıkları edebi ve sanatsal üretimlerle ona artı değer kazandıran ve Eskişehir’in yetiştirdiği kültür ve edebiyat elçileri çok değerli şairlerinin en azından bir kısmının şiirlerinde kullandıkları söz varlıklarında mecaz anlam incelemesi yaparak öğrencilerin Türkçedeki çok anlamlılığı konusunda farkındalık yaratmaktır.

Dilimizin Zenginlikleri Projesi Kılavuzu’nda yer alan; “Bu proje ile okullarda yapılacak söz varlığını zenginleştirme çalışmaları ile öğrencilerin dilimizin zenginliklerini tanınmasını, kültür taşıyıcısı olan sözcüklerimizle buluşmasını, buna bağlı olarak da dili iyi kullanmasını ve düşünce dünyasını geliştirmesini amaçlamaktadır.” ifadesi üzerine öğrencilerin kendi şehirlerinde kendi kültürlerinin taşıyıcısı ve paylaşımcısı olan şairlerin dilinde var olan sözcüklerin incelemesini yapması, Türk dilinin zenginliğini fark etmesi büyük bir kazanım ortaya çıkaracaktır.

Bu projede örneklem olarak Eskişehir’de doğmuş, büyümüş şairlerin alınmasının sebebi dil ile kültür arasındaki sıkı ilişkiden kaynaklanmaktadır. Humbolt “Dil ile kültür sürekli olarak birbirlerini etkiler, birbirlerinden ayrılmazlar” demiştir. E. Sapir ve İnsan ve Kültür adlı kitabında Prof. Dr. Bozkurt GÜVENÇ benzer şeyleri söylemekte: “Toplumda madde ve kavram olarak var olan her şey dilde de vardır. Kültürel ve tarihi miras, ancak dil aracılığıyla yeni kuşaklara aktarılır.

Dil, kültürel muhtevanın bir ansiklopedisi, hazinesi ya da sözlüğü gibidir.” Dil zenginliği, büyük oranda kültür zenginliğine dayandığı, onu yansıttığı için burada dil zenginliği konusunda öncelikle dilin kültürle olan yakın ilişkisini mercek altına almamız gerekiyor. Dillerin anlam içerikleriyle parçası oldukları kültürlerin içerikleri arasında tam bir örtüşme ya da özdeşlik vardır. Bir bakıma diyebiliriz ki dil, kültür içeriğinin aynası, onun simgelerle yansıtılması, dile getirilmesidir. Dolayısıyla Eskişehirli şairlerin düşünce dünyasında oluşan sözcük hazinelerinde dili nasıl anlamlandırdıklarını görmek öğrencilerimiz için Türkçenin anlamsal zenginliğini kavramalarını pekiştirmeleri demek olacaktır. Çünkü Türkçenin zenginliği sözcük sayısının fazlalığından değil anlamsal çeşitlilikten kaynaklanmaktadır. Sözcüğün yeni anlamlar kazanmasının yollarından en güçlüsü mecazlaşmadır. Bu sebeple dilimizde deyim ve atasözlerimizin çok büyük bir kısmı mecazdır.

Sonuç olarak bu çalışma ile öğrencilerin Eskişehirli şairlerin söz varlıklarında geçen mecaz anlamlı sözcükleri belirlemeleri, öncelikli olarak bu sözcüklerin çağrışımlarını “Beyin Fırtınası” yöntemiyle belirleyip metnin öz yapısına uygun olan mecaz anlam karşılıklarını tespit etmelerini sağlamaktır.

Bu kadar köklü bir kültür mirasına sahip Eskişehir'in edebiyat ve kültür dünyasında da dönemlerine damga vurmuş çok önemli insanlar yer almıştır ve burada saymakla bitmez. Sadece edebiyat dünyasına bir göz attığımızda, Eskişehir deyince ilk aklımıza gelen ve bu şehirle, gerek doğrudan bir organik bağı olan, içinde yaşayan, gerekse eserlerinde bir şekilde bu şehri işleyen şairler ve yazarları şöyle sıralamak mümkündür: Yunus Emre ve Nasreddin Hoca ile Eskişehir'de temelleri köklü bir biçimde atılan edebiyat ve sanat köprüsünün ardılları Nasreddin Hoca'nın torunu Hızır Bey, onun oğlu Sinan Paşa, Aziz Mahmud Hüdayi, Şeyh Baba Yusuf, Pir Mehmet, İlhami Dede, Genç Abdal, Mustafa Şükrü Baba, Cemal Duru, Rıza Polat Akkoyunlu, Vehbi Cem Aşkun, Mehmet Aziz Bolel, Kemal Volga, Orhon Murat Arıburnu, Cevdet Savgar Kıratlı, Recep Bilginer, İsmail Ali Sarar, Yahya Benekay, Ümit Yaşar Oğuzcan, Fehmi Kabadayı, A. Naci Gelendost, Nihat Aşar, Çetin Aşki Özkırım, İsmail Bayram, Zeki Taşan, Âşık Pervani, Mehmet Saffet Devrim, Süleyman Zeki Algür, İsmail Sadık Gaşan, Muharrem Kubat, Muhiddin Beyazıd, İbrahim Sağır, Ersan Sözer, Güngör Göral, Ünsal Kınıklı, Ergun Hiçyılmaz, Erol Büyükmeriç, Sami Derintuna, Yücel Saraçoğlu, Erol Martal, Sennur Sezer, Ömer Aşıcı, Hikmet Önpeker, Nedim Uçar, Yalçın Benlican, Azmi Kerman, Ali Çapan, Rabia Barış, Ertuğrul Şakar, Enis Batur, Fikret Akın, Ahmet Kot, Âşık Nurşah, Lütfü Kılıç, Mustafa Özçelik, Faruk Çakmak, Gürcan Banger, Serdar Lütfü Yiğit, Aydın Aşkan, Haydar Ergülen, Neşe Matay, Telli Suna Gölpek, Zafer Uğur, İsmet Şenyurt, Şakir Kurtulmuş, Erdoğan Ekiner, Naci Deviran, Rami Emeç, Ekrem Budak, Ali Öztürk, Necmi Selamet, Nedime Köşgeroğlu, Mehmet Ali Yılmaz, Meryem Sevin, Mustafa Ünal, Can Özgür, Hüseyin Atlansoy, Rıdvan Dansuk, Sinan Gürsoy, Davut Güner, Sevim Yücal, Nazmi Ağıl, Erhan Tuna, Özgür Özmen Uysal, Kemal Yıldırım, Nurşen Şen, Ali Kanneçi, Hakan Savaş, Mesut Doğan, Uğur Bilge, Fevziye Şen, Zehra Çam, Funda Aytüre, Arif Pişkin, Fatma Şengil Süzer, Filiz Öztürk, Hasan Erkek, Nadide İnce, Hicran Koçak, Neriman Ağaoğlu, Tuna Kiremitçi, Buse Eylem Uncu, Devrim M. Dirlikyapan, Mustafa Gürel, S. Bülent Boz, Kerem Akduman, Murat Şahbaz, Cenk Sarılar, Kaan Sarı, Barı Günaydın, Erhan Lanpir, Suna Yenice, İbrahim Cansızoğlu, Ayşe Akkaya, Özgür Akkaya, İbrahim Altısöz, Naci Armağan, Bilgin Yüksel, Mazlum Cihangir, Rasim Köroğlu, Atasoy Müftüoğlu, Recep Bilginer, Muzaffer Cura, Ali Haydar Çakta, Emel İrtem, Emine Gürbüz, Nilüfer Altunkaya, Şakir Özüdoğru, Harun Atak, Olcay Özmen, Semih Yıldız, Kaan Uzuner, Halil Gürkan, Süleyman Şen, Sabri Dil, Neşet Tınaztepe, M. Kuddusi Çetinkuş, Mehmet Ali Kalkan, Kazım Özgür, Mehmet Yavuz, Kadir Kaya, Cengiz Ersöz vb. ile devam ede gelmiştir. (bkz., Topyıldız, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 77 1998; Gökdağ, 1997). Ayrıca Halide Edip Adıvar, Orhan Şaik Gökyay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Eflatun Cem Güney, Kerime Nadir, Arif Nihat Asya, Ceyhun Atuf Kansu, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Talip Apaydın, Adalet Ağaoğlu, Vasfi Mahir Kocatürk, Turgut Uyar, Erdal Alovera, Vehbi Cem Aşkun, Cemal Süreyya, Ayşe Yamaç gibi yazar ve şairlerin de eserlerinde Eskişehir bir şekilde yerini almıştır.

Bu anlamda Eskişehir'in yetiştirdiği genellikle kendi şahıslarına münhasır çok önemli şairlerin hepsinin burada incelenmesi mümkün olamayacağından, çalışmayı sınırlandırabilmek adına bu çalışmada genel hatlarıyla Eskişehir'de yetişen şairlere değinildikten sonra çalışmamızı **Mehmet Ali Kalkan, Haydar Ergülen, Erol Büyükmeriç, Sennur Sezer, Rahmi Emeç**'in şiirleri tüm kademelerdeki öğrenciler tarafından tanınmasına, şiirlerinden örneklerle karşılaştırılmasına, bu şiirlerdeki söz varlıklarında bulunan mecaz anlamlı sözcüklerin belirlenmesine, bu sözcüklerin Türkçenin anlam dünyasına katkısının tespit edilmesine çalışılmıştır.

Öğrenciler ilk aşamada eylül ayı boyunca yukarıda adı geçen şairlerin şiirlerini okumuş, şairler hakkında bilgi sahibi olmuşlardır. Okumalarının son aşamasını Eskişehir'in en eski parkı olan "Hamamyolu- Yediler Parkı"nda tamamlamışlardır. Projeye dahil olan toplam 39 öğrenci, ardından ekim ayında Adımlar Kitabevi'nde düzenlenen Eskişehirli Şair ve Yazar Mehmet Ali Kalkan'ın söyleşi ve imza gününe katılmışlardır. Bu etkinlikteki amaç Eskişehirli yaşayan bir kültür hazinesinden Eskişehir'i, şiir yazma sürecinin nasıl işlediğini, Eskişehir'de var olan kültürün şiirdeki yansımalarını, şiirlerinde kullandığı mecaz anlamlı sözcüklerin dilimizin zenginliğine katkılarını öğrenmektir. Şair ve Yazar Mehmet Ali Kalkan özelinde Eskişehirli pek çok yazarın dilimize olan katkılarını, dili kullanma biçimlerini, mecaz anlamın şiire, düşünsel dünyamıza ve Türkçenin gelişimine katkısını öğrenen öğrencilerimiz için projenin amacına uygun bir şekilde yürütüldüğü gözlenmiştir.

İkinci aşamada 10. sınıf öğrencileri okudukları şairlerden Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenleri ile bir şiir seçkisi oluşturmuşlardır. 9 ve 12. Sınıf öğrencileri ile bu seçilen şiirlerin söz varlığındaki mecaz anlamlı sözcükleri "Beyin Fırtınası" yöntemiyle belirlemeleri sağlanmıştır. Bu yöntem uygulanırken öğrencilerden seçilen şiirlerde geçen sözcüklerin çağrıştırdığı yakın sözcükleri söylemeleri istendi. Tüm çağrışımlar tahtaya tek tek yazılmıştır. Ardından çağrışımı fazla olan sözcüklerin aslında daha çok mecaz anlam kazanarak yeni anlamlar yüklenmiş olduğu öğrenciler tarafından tespit edilmiştir. Tespit sırasında Dilimizin Zenginlikleri Projesi Kılavuzu'nda örnek sözlükler listesinde yer alan "Türkçe Sözlük 1-2" kullanılmıştır.

Üçüncü aşamada öğrenciler seçilen şiirlerden oluşan bir sergi hazırlamışlardır. Okulumuz 11. Sınıf öğrencileri de seçilen şiirleri seslendirmişlerdir. Tüm bu faaliyetlerden sonra sergilerini okulun fuaye alanında diğer öğrenci ve öğretmenlerle çalışmalarını paylaşmak için açmışlardır. Ayrıca belirlenen anlamsal zenginlik unsurları olan sözcükler için ayrı bir pano çalışması yapılmıştır.

Ek 1'de seçilen şiirler

Ek 2'de Öğrencilerin Mehmet Ali Kalkan Söyleşisi" ndeki fotoğrafları

Ek 3'te Öğrencilerin seçtikleri şiirlerdeki söz varlıklarını beyin fırtınası yöntemiyle zenginleştirmeleri ve belirledikleri mecaz anlamlı ifadeler (Örnek Şiir İncelemeleri) ve bu süreçte çekilen fotoğraflar

Ek 4'te Öğrencilerin yaptıkları serginin fotoğrafları

Ek 5'te Öğrencilerin hazırladığı panonun fotoğrafları yer almaktadır.

EK 1:

1. MEHMET ALİ KALKAN

SENİN İÇİN

Hasretin hançer hançer yüreğimi delerken,
Sevdamı kement yaptım gönlüne takmak için.
Ellerim ihtiyari gözyaşımı silerken,
Geceye göz ekledim, her daim bakmak için.

Günleri uzun ettim, zaman çaldım yarından,
Mendilimi doldurdum, aşk dağının karından,
Kır çiçeği kokulu gönül yaylalarından,
Rüzgarları topladım, sana bırakmak için.

Gümüşi gecelerden umut doğdu rüyama,
Kırkikindi ötesi sevdan yağdı dünyama,
Münadiler yolladım gelsin diye Hayyam'a,
Su bekleyen çölüme ş'ir olup akmak için.

Kuşca vurur yüreğim sana gelen adımda,
Posta güvercinleri dinlenir kanadımda,
Yaz yağmuru sonrası toprağı kokladım da,
Gökkuşağı devşirdim saçına takmak için.

Zaptolan sevdaların yabana seferi yok,
Tapulu gönüllerde başkasının yeri yok,
Seni göremez oldum yıldızların ferî yok,
Ateşimi gönderdim güneşi yakmak için...

TÜRKÜLERİMİZ

İçinde hayat var,can var,biz varız,
Sevdadır kadına, ere türküler.
Her bir nağmesinde Türk'ü duyarız,
Söylenen, yaşanan töre türküler..

Yerde alev alev Mecnun'un izi,
Gökte yağmur yağmur sevda denizi,
Çokluktan sıyırıp alır da bizi,
Götürür bırakır Bir'e türküler.

Gah katık yaparız ekmeğe aşı,
Gah sitem ederiz gökteki kuşa,
Yarını kurarken eğlene.coşa,
Ummanı hoş eden dere türküler.

Kimleri dağların ardına attı,
Kim bilir kaç kere yara kanattı,
Gurbeti ağlattı, yolu ağlattı,
Gökleri indirir yere türküler.

Aşk kozası ördüm bir yeşil ah'tan.
Yüceleri tuttum mavi sabahtan,
Niyazım odur ki Yüce Allah'tan,
Kıyamet gününü göre türküler..

AY HİLALE DÖNDÜ BUGÜN

Hayal kurdum hakikate,
Gel denilen gündü bugün.
Karanlık sıyrıldı öte,
Ay hilale döndü bugün...

Dağında rüzgar uyutmuş,
Kini,nefreti unutmuş,
Hep sevgide nöbet tutmuş,
Güzellikler sundu bugün...

Yönden yöne vara vara,
Hasret yazdım şarkılara,
Ateşim değdi sulara,
Yedi derya yandı bugün...

Ruhumu ezince filler,
Kan akıttı karanfiller,
Dünden kalkan ebabiller,
Can evime kondu bugün...

Yanarken ten kafesinden,
Serinledim 'Hu' sesinden,
Ötelerin ötesinden,
Sevdalılar yundu bugün...

BU GECE

Efkarlı türküler geldi dilime,
Zamanı öğüttüm,süzdüm bu gece.
Yalnızlık dağ oldu çöktü içime,
Gönlümde gönlümü gezdim bu gece.

Yandım,yüreğime cemreler düştü,
Dondum,canevime kuşlar üşüştü,
Mevsimlerim bile sana karıştı,
Yılları art arda dizdim bu gece.

Göklerde maviyi bulmak niyetim,
Efkar bulut bulut, güne hasretim,
Sen orada öksüz, ben burda yetim,
Hayatın yükünden bezdim bu gece.

Yağmur yağmur yağdın sevda ülkeme,
Senin olmadığın bir dünya neme?
Yıldırımca düşsen diye gölgeme,
Gökleri elimle çizdim bu gece.

Sevdanı içimde yaşaya duya,
Hasretini yazdım toprağa,suya,
Hani derya derya gözlerin var ya,
İki damlasında yüzdüm bu gece.

Sabırla doldurdum güne asırı,
Gönlüme sığındım oldum esiri,
Anladım ki aşkmış dünyanın sırrı,
Aşkta aşk içinde çözdüm bu gece...

2. HAYDAR ERGÜLEN

YAĞMUR VE FRANSIZCA

“İnsan arkadaşına benzer
ve iyidir benzemesi
arkadaşlığın da eski bir şehre
hele usul sesliyse şehir, trenler de
bölmemişse henüz arkadaşlığın sesini...
Ben benzemenin iyi olduğu şehirlerden
yani benzediğim ne varsa eskiden
yavaş akan bir şehir, sakin kitaplar,
su aziz ve biz büyüdükçe yeşil
bir nehir, kuşları bile dalında yerli
bir şehirden birden kanatsız uçtum
kayıp ikizlerle dolu bir şehre düştüm
baktım herkes benzersizin peşinde
herkes kayıp arayan yok kendini
anladım beyhudeymiş benzerimi aramak
eski arkadaşlıkların payına bir damla bile
gözyaşımın düşmediği şehirde.”

MENDİLİMDE KAN SESLERİ

“Ah güzel Ahmet abim benim
İnsan yaşadığı yere benzer
O yerin suyuna o yerin toprağına benzer
Suyunda yüzen balığa
Toprağını iten çiçeğe
Dağlarımın, tepelerinin dumanlı eğimine
Konya'nın beyaz
Antebin kırmızı düzlüğüne benzer
Göğüne benzer ki gözyaşları mavidir
Denizine benzer ki dalgalıdır bakışları
Evlerine, sokaklarına, köşebaşlarına
Öylesine benzer ki
Ve avlularına...”
“Eskiden tren geçerci de şiirlerinizden
yetişmeye çalışırdım nefes nefese/
Haydarpaşa-Eskişehir-Ankara
gittim geldim düz coğrafya
bozkıra sayılsın mırıldandığım şeyler
iyiyim, bir şeyim yok, daha n'em olsun
kızıma bırakacağım taşradan başka”
“Yine trene binseniz
uzun uzun gitseniz
Yine çarpıştırsak kelimeleri
aşk yenildi hayal kimle beraber

aşk gibi düşüyor kümeleri de
şu benim efsanem eski es ki
Eskişehirspor es be birader!
Ben ondan öğrendim düşe kalka
amatör kümede aşkla gezmeyi
Eskişehir-Vefa maçlarını görseniz
vefalı olurdunuz Eskişehir'e karşı
nerde vefa, Eskişehir düşüyor
ellerim donuyor, alkış üşüyor...
Kasvet koynumuza girdi ve orada durdu
buharımızla ısınan o koca çocuk
meğer pek kısaymış

3. EROL BÜYÜKMERİÇ

“Her tren geçişinde,
Sesinde kendime koşarak,
El sallarım insanlara.
Art arda geçerken vagonlar,
Çoğalır eller, ellerimden;
Her biri, benden biri,
Pencerelerden.
Bin el bırakıp geçer trenim,
Ellerimi yükleyip uzaklara.
Bir istasyonda belki bir gün,
Umulmadık bir buluşmaya...

DÖRT İŞLEMDE MUTLULUK

“Çarpan”la “çarpılan”ın değişse de yeri

Sonuç deęişmez diyorlar.

Oysa deęiştirilse yerleri,

Çocuklarla büyüklerin,

Görün, bakın o zaman;

“Çarpım” nasıl artarmış,

Nasıl güzelleşirmiş dünya.”

4. SENNUR SEZER

“Hiç düşünmemişiz annemin

Resmini kuşlarla çekmeyi

Kedileriyle de çekmedik ya

Resimsiz kaldı saksıları çiçekleri

Annem de erkenden gitti

O yıl çok soğuktu

1946-47 Eskişehir

Savaş bitmiş miydi

Kardeşim olacaktı biliyordum

Annem zayıftı dal gibi

Ben öksürüyordum

Tavuklarımız yoktu

Anlamam sanıyorlardı

“Et” demişti doktor

“her gün”

Şehrin dışındaydık

Yollar karlıydı

Odaya kapan kuruluydu

Kar yağıyordu eleğin üstüne pencereden

Kuşlar zayıftı açtı

Çok soğuk vardı

O kış her gün çorbayla

Beyaz etler pişirdi annem

“Bak tavuk yaptım kızıma”

Serti tuzsuzdu lokmalar yağsızdı

Anneler istemese yutulmazdı

YARIN SABAH ERKENDEN

Yıllarca kuş besledi annem

Ödemek için bir kış ölenleri

Ne ben gördüm tuzağı gördüğümü

Ne o sezdi

Bir oyunu sürdürdük o yıldan konuşurken

“Kardeşim doğmuştu hani”

Hiç düşünmemişiz annemin resmini

Kuşlara bakarken çekmeyi.”

Daha ümidimi yitirmedim

O dağ köyüne atanabilirim

Bu kez unutmam

Yaralar için kantaron çiçeği

Öksürüğe hatmi

Zeytin yaprağı tansiyonuma

Kırıklar için havacıva

Daha ümidimi yitirmedim

Bilirim cevap yazmasını

Asker mektuplarına

Er maaşı dilekçesini

Elektrik yoksa pil dayanmaz

Dinlerim kendimi

Daha ümidimi yitirmedim

Biri vardır kalabalıkta o köyden

Karşılıklı susabiliriz.

5. RAHMİ EMEÇ

ESKİŞEHİR’DE

“Sen Eskişehir gibi gülseydin,

yüzümden yüzüne nehir akardı.

Sesimizde üşüyen harf yalnızlığı,

şehrin kederine yürürdük birlikte,

gülseydin Eskişehir gibi sen..

. Sen Eskişehir gibi dokunsaydın,

lületaşından tenine bir gidiş olurdu.

Bütün saatlerin sevmeye kurulmuş akrebinde,

zehir olup içerdik akan zamanı,

dokunsaydın sen Eskişehir gibi...

Ben şimdi, Eskişehir’de sana eski’yim

tren garında yere düşmüş bir bilet gibi.

Sahipsiz, yalnız ve pusulasız,

peronların serinliğine asılıp, bekledikçe
eskiyor eskiyorum.”

BASMADAN GİYİNEN NEHİR

“Eski sözcüklerle Porsuk’u yaşamak:

- İşte basmadan giyinen bir nehir

Ve kentnin ortasında tozlanmış gerdanlık

Söğütlerin yelesinden süzülüşü suyun
gövdesine

Akşam vakti, elinin elime değmesi...

Sonra bir Ayhan Işık filmi açık havada

Yaslanmış afişten bakıyor uluorta

Çarşıda kız sevmenin rüyası

Tren çığlıklarına asılıyor durmadan...

Eski sözcüklerle Porsuk’u yaşamak:

- Ne olsun, basmadan giyinen bir nehir işte

Sandallardan bir yas, sıra sıra

Sinemada ayrılık siyah- beyaz

Genzime yürüyen iç burkulması...

Evet, sonra yeniden başa dönülür sokaklarda

Kalbimin siyah- kırmızı hali,

Uğrar esmenin her haline

Abi gibi ısıtılmış sözcüklere basarak...

Eskiden şöyle eskirdi bu şehir:

- Es be, es be, es be, eski eski es...”

ANNEME LİRİKLER

beni yüreğine kanatlandır anne

dönemeyecek olsam da geri

sıcaklığında yaşat anılarımı

anne kanatlandır yüreğine beni

beni gözlerine tut anne

göremeyecek olsan da güldüğümü

masum yüzlü bakışlarını çıkar çocukluğumun

anne tut gözlerin beni

beni saçlarına ısıt anne

alışmadığım iklimlere büyüsüm de

ninnilerini söyle uzaklardan duyuyorum

anne ısıt saçlarına beni

ARDINDAN

bırakıyorsun ya beni, alıp sevda notlarımızı

ışılısından mutluluklar çıkardığım gözlerinle

büsbütün çekiliyorum bir damarından yaşamın

en çok bildiklerim yabancılaşıyor

konaklarımda

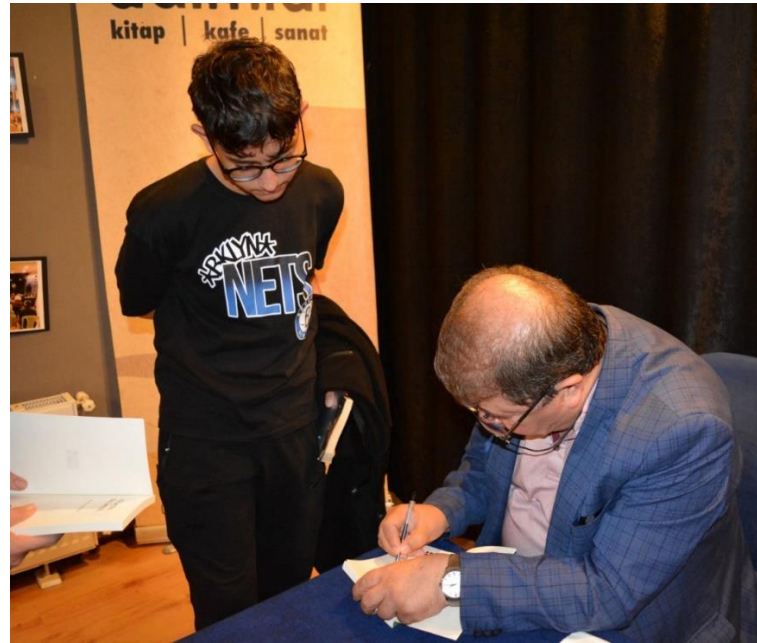
öksüzlük, asık yüzlü bir güz başlangıcı

yeni bakıştığım kederlerle buluşan

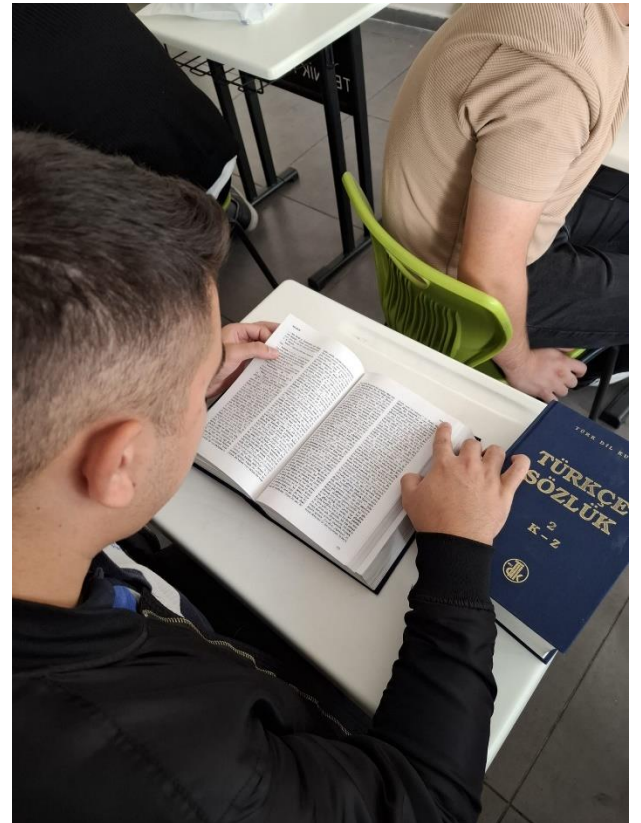
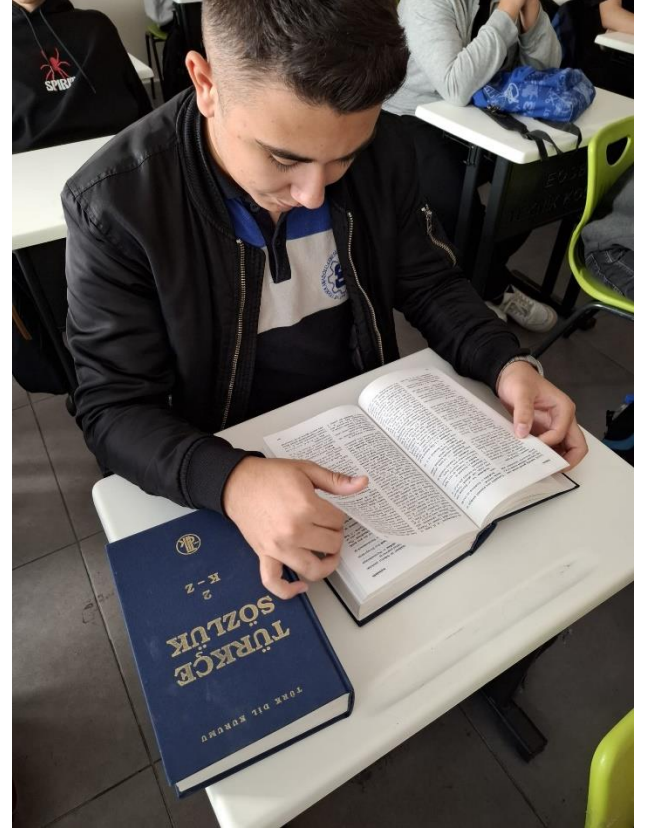
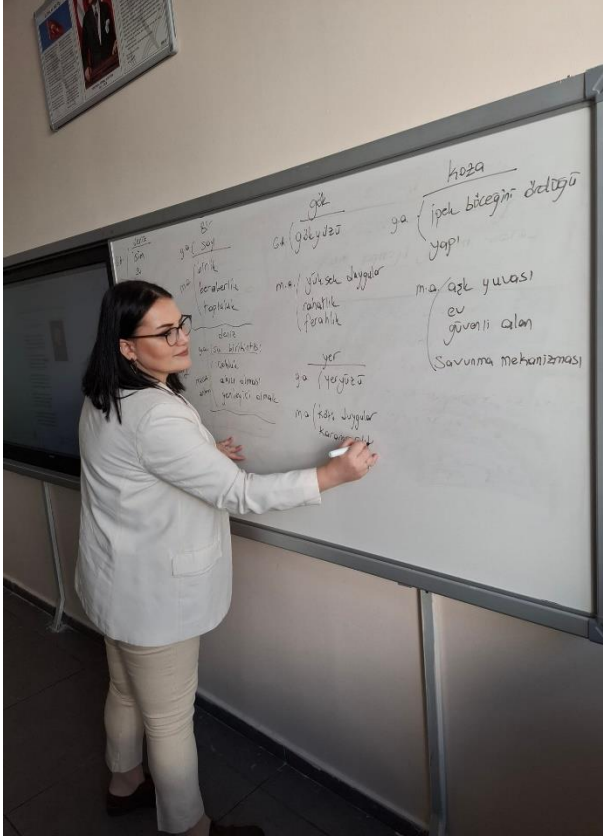
söyle nasıl dayanılır taşmadan çoğalmaya

geçilebilir mi sensizlik eskiyen anılarla

EK 2:

EK 3:

ÖRNEK ŞİİR İNCELEMELERİ

TÜRKÜLERİMİZ

İçinde hayat var,can var,biz varız,
Sevdadır kadına, ere türküler.
Her bir nağmesinde Türk'ü duyarız,
Söylenen, yaşanan töre türküler..

Yerde alev alev Mecnun'un izi,
Gökte yağmur yağmur sevda **denizi**,
Çokluktan sıyrıp alır da bizi,
Götürür bırakır **Bir**'e türküler.

Gah **katık** yaparız ekmeğe aşı,
Gah sitem ederiz gökteki kuşa,
Yarını kurarken eğlene,coşa,
Ummanı hoş eden dere türküler.

Kimleri dağların ardına attı,
Kim bilir kaç kere **yara** kanattı,
Gurbeti ağlattı, yolu ağlattı,
Gökleri indirir yere türküler.

Aşk kozası ördüm bir yeşil ah'tan.
Yüceleri tuttum mavi sabahtan,
Niyazım odur ki Yüce Allah'tan,
Kıyamet gününü göre türküler..

(MEHMET ALİ KALKAN)

DENİZ:

Gerçek Anlam: Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi; bahir, derya.

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Bol, çok, yoğun olarak bulunan.

BİR:

Gerçek Anlam: Sayıların ilki; yek

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Beraber

KATIK:

Gerçek Anlam: Ekmekle karın doyurmak gerektiğinde, ekmeğe katılan peynir, zeytin, helva vb. yiyecek:

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Türkçe Sözlük'te yer almamaktadır.

Önerimiz: Eşlikçi, yanında iyi olan.

YARA:

Gerçek Anlam: Keskin bir şeyle veya bir vuruşla vücutta oluşan derin kesik; ceriha:

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Acı

KOZA:

Gerçek Anlam:

Mecaz Anlam:

AY HİLALE DÖNDÜ BUGÜN

Hayal kurdum hakikate,
Gel denilen gündü bugün.
Karanlık **stıyıldı** öte,
Ay hilale döndü bugün...

Dağında rüzgar uyutmuş,
Kini,nefreti unutmuş,
Hep sevgide nöbet tutmuş,
Güzellikler sundu bugün...

Yönden yöne vara vara,
Hasret yazdım şarkılara,
Ateşim değdi sulara,
Yedi derya **yandı** bugün...

Ruhumu ezince filler,
Kan akıttı karanfiller,

Dünden kalkan ebabiller,
Can evime kondu bugün...

Yanarken ten kafesinden,
Serinledim 'Hu' sesinden,
Ötelerin ötesinden,
Sevdalılar yundu bugün...

(MEHMET ALİ KALKAN)

Sıyrılmak:

Gerçek Anlam: *-den* Sıyırma işine konu olmak:

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): *-den, mecaz* Bir yerden veya bir durumdan çıkmak, kurtulmak

Yanmak:

Gerçek Anlam: Birleşiminde karbon bulunan maddeler, ısı ve ışık yayarak kül durumuna geçip yok olmak

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Çok üzölmek

BU GECE

Efkarlı türküler geldi dilime,
Zamanı öğüttüm,süzdüm bu gece.
Yalnızlık dağ oldu **çöktü** içime,
Gönlümde gönlümü gezdim bu gece.

Yandım,**yüreğime** cemreler düştü,
Dondum,canevime kuşlar üşüştü,
Mevsimlerim bile sana karıştı,
Yılları art arda dizdim bu gece.

Göklerde maviyi bulmak niyetim,
Efkar bulut bulut, güne hasretim,
Sen orada öksüz, ben burda yetim,
Hayatın **yükünden** bezdim bu gece.

Yağmur yağmur yağdın sevda ülkeme,
Senin olmadığın bir dünya neme?
Yıldırımca düşsen diye gölgeme,
Gökleri elimle çizdim bu gece.

Sevdanı içimde yaşaya duya,
Hasretini yazdım toprağa,suya,
Hani derya derya gözlerin var ya,
İki damlasında yüzdüm bu gece.

Sabırla doldurdum güne asırı,
Gönlüme sığındım oldum esiri,
Anladım ki aşkmış dünyanın sırrı,
Aşkî aşk içinde çözdüm bu gece...

(Mehmet Ali KALKAN)

Çökmek

Gerçek Anlam: Bulunduğu düzeyden aşağı inmek; çukurlaşmak, batmak, obrumak:

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): *-e, mecaz* Yoğun bir biçimde duymak.

Yürek:

Gerçek Anlam: Kalp (I).

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): sine.

Yük:

Gerçek Anlam: Bir şeyin ağırlığı.

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Birinin üzerine almak zorunda kaldığı ağır görev; hamule:

ESKİŞEHİR'E

“Yine trene binseniz

uzun uzun gitseniz

Yine çarpıştırsak kelimeleri

aşk **yenildi** hayal kimle beraber

aşk gibi düşüyor kümeleri de

şu benim **efsanem** eski es ki

Eskişehirspor es be birader!

Ben ondan öğrendim düşe kalka

amatör kümede aşkla gezmeyi

Eskişehir-Vefa maçlarını görseniz

vefalı olurdunuz Eskişehir'e karşı

nerde vefa, Eskişehir **düşüyor**

ellerim donuyor, alkış üşüyor...

Kasvet koynumuza girdi ve orada durdu

buharımızla ısınan o koca çocuk

meğer pek kısaymış

(HAYDAR ERGÜLEN)

YENİLMEK:

Gerçek Anlam: Savaş veya yarışmada karşısındakinden aşağı durumda kalmak; kaybetmek, mağlup olmak, alt olmak, sırtı yere gelmek.

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Kaybetmek

EFSANE:

Gerçek Anlam: Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayali hikâye; söylence.

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Olağanüstü bir başarı elde etmiş kimse, kurum vb.

DÜŞMEK:

Gerçek Anlam: Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek.

Mecaz Anlam(Şiirdeki Anlamı): Savunulmaz duruma gelerek teslim olmak.

YAĞMUR VE FRANSIZCA

“Her tren geçişinde,

Sesinde kendime koşarak,

El sallarım insanlara.

Art arda geçerken vagonlar,

Çoğalır eller, ellerimden;

Her biri, benden biri,

Pencerelerden.

Bin el bırakıp geçer trenim,

Ellerimi yükleyip uzaklara.

Bir istasyonda belki bir gün,

Umulmadık bir buluşmaya...

(EROL BÜYÜKMERİÇ)

YÜKLEMEK:

Gerçek Anlam: Bir yere, taşınması için belli ağırlıkta eşya veya araç gereç koymak.

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Bir yükümlülük altına sokmak, sorumlu tutmak:

ANNE'YE

Hiç düşünmemişiz annemin

Resmini kuşlarla çekmeyi

Kedileriyle de çekmedik ya

Resimsiz kaldı saksıları çiçekleri

Annem de erkenden **gitti**

O yıl çok soğuktu

1946-47 Eskişehir

Savaş bitmiş miydi

Kardeşim olacaktı biliyordum

Annem zayıftı dal gibi

Ben öksürüyordum

Tavuklarımız yoktu

Anlamam sanıyorlardı

“Et” demişti doktor

“her gün”

Şehrin dışındaydık

Yollar karlıydı

Odaya kapan kuruluydu

Kar yağıyordu eleğin üstüne pencereden

Kuşlar zayıftı açtı

Çok soğuk vardı

O kış her gün çorbayla

Beyaz etler pişirdi annem

“Bak tavuk yaptım kızıma”

Sertti tuzsuzdu lokmalar yağsızdı

Anneler istemese yutulmazdı.

(SENNUR SEZER)

GİTMEK:

Gerçek Anlam: Bir yere doğru yönelmek; gidedurmak, uzanmak.

Mecaz Anlam: Ölmek.

YARIN SABAH ERKENDEN

Daha ümidimi yitirmedim

O dağ köyüne atanabilirim

Bu kez unutmam

Yaralar için kantaron çiçeği

Öksürüğe hatmi

Zeytin yaprağı tansiyonuma

Kırıklar için havacıva

Daha ümidimi yitirmedim

Bilirim cevap yazmasını

Asker mektuplarına

Er maaşı dilekçesini

Elektrik yoksa pil dayanmaz

Dinlerim kendimi

Daha ümidimi yitirmedim

Biri vardır kalabalıkta o köyden

Karşılıklı susabiliriz.

(SENNUR SEZER)

DAYANMAK:

Gerçek Anlam: Bir yere yaslanmak, kendini dayamak.

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Uzun süre kullanılmaya uygun olmak.

DİNLEMEK:

Gerçek Anlam: İşitmek için kulak vermek.

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Uymak, baş eğmek, itaat etmek.

ESKİŞEHİR'DE

Sen Eskişehir gibi gülseydin,

yüzümden yüzüne nehir akardı.

Sesimizde üşüyen harf yalnızlığı,

şehrin kederine yürürdük birlikte,

gülseydin Eskişehir gibi sen..

Sen Eskişehir gibi dokunsaydın,

lületaşından tenine bir gidiş olurdu.

Bütün saatlerin sevmeye kurulmuş akrebinde,

zehir olup içerdik akan zamanı,

dokunsaydın sen Eskişehir gibi...

Ben şimdi, Eskişehir'de sana eski'yim

tren garında yere düşmüş bir bilet gibi.

Sahipsiz, yalnız ve pusulasız,

peronların serinliğine asılıp, bekledikçe eskiyor eskiyorum.”

(RAHMİ EMEÇ)

PUSULASIZ:

Gerçek Anlam: Pusulası olmayan

Mecaz Anlam: Sözlükte mevcut değildir.

Önerimiz: Gideceği yeri belli olmayan, yönünü kaybetmiş olan.

ANNEME LİRİKLER

beni yüreğine kanatlandır anne
dönemeyecek olsam da geri
sıcaklığında yaşat anılarımı
anne kanatlandır yüreğine beni

beni gözlerine tut anne
göremeyecek olsan da güldüğümü
masum yüzlü bakışlarımı çıkar çocukluğumun
anne tut gözlerin beni

beni saçlarına ısıt anne
alışamadığım iklimlere büyüssem de
ninnilerini söyle uzaklardan duyuyorum
anne ısıt saçlarına beni

(RAHMİ EMEÇ)

YÜREK:

Gerçek Anlam: Kalp.

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Gönül.

KANATLANDIRMAK:

Gerçek Anlam: Kanatlanmasını, uçmasını sağlamak

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Çok sevinmesine sebep olmak.

ISITMAK:

Gerçek Anlam: Sıcak duruma getirmek.

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Çekici, olumlu, hoş bir duruma getirmek.

ARDINDAN

bırakıyorsun ya beni, alıp sevda notlarımızı
ışığından mutluluklar çıkardığım gözlerinle
büsbütün çekiliyorum bir damarından yaşamın
en çok bildiklerim yabancılaşıyor konaklarımda

öksüzlük, asık yüzlü bir güz başlangıcı
yeni bakıştığım kederlerle buluşan
söyle nasıl dayanılır taşmadan çoğalmaya
geçilebilir mi sensizlik eskiyen anılarla

(RAHMİ EMEÇ)

ÇEKİLMEK:

Gerçek Anlam: Çekme işi yapılmak

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Uzaklaşmak, araya mesafe koymak.

DAYANMAK:

Gerçek Anlam: Bir yere yaslanmak, kendini dayamak.

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Güç bir duruma katlanmak; sabretmek, tahammül etmek.

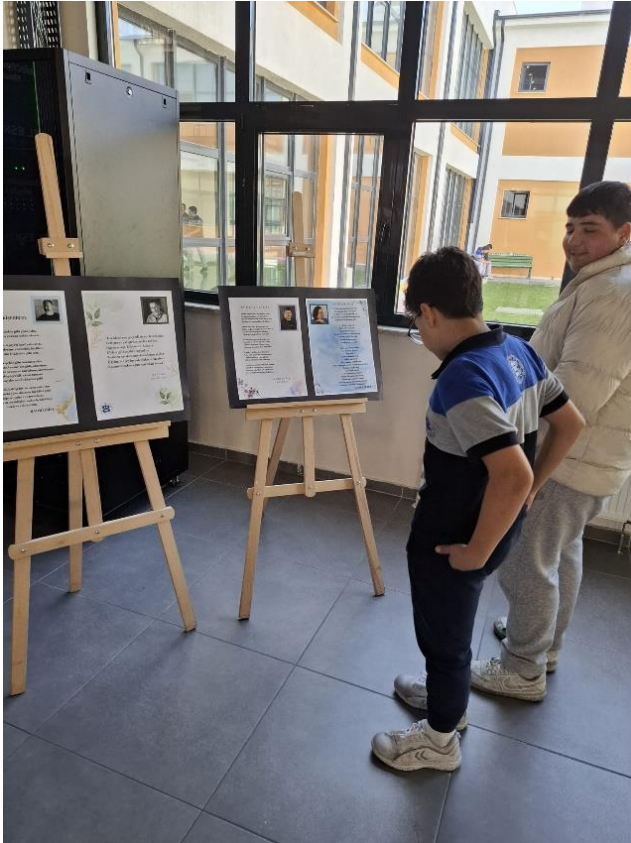
ESKİMEK:

Gerçek Anlam: Eski duruma gelmek; eskileşmek, köhnemek.

Mecaz Anlam (Şiirdeki Anlamı): Gözden düşmek, değeri kalmamak.

EK 4:

EK 5:

